

שיעורי
תורה

היכלי תורה

יום וערש"ק פרשת ויגש ג טבת תשע"א ♦ דף היומי בבלי: זבחים ל ירושלמי: מעשר שני לה

לכלם נתן לאיש חלפות שמלת ולבנימין נתן שלש מאות כסף וחמש חלפת שמלת..

בגמרא: אמר רבי בנימין בר יפת, רמז רמז לו, שעתיד לצאת ממנו שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות, שנאמר 'ומרדכי יצא וגו' בלבוש מלכות וגו' (מגלה טז).

מתוך שנתנו חז"ל טעם לחמש החליפות שנתן יוסף לבנימין, צריכים אנו לחפש טעם גם מדוע נתן לאיש חליפות שמלות. וביותר יש לתמוה, מאחר שנתן לכל אחד מאחיו חליפה אחת, נמצא שנתחיד בנימין משאר האחים רק בארבע חליפות, והחליפה האחת, אותה קבל בנימין בשוה לשאר אחיו. אם כן, לענין הרמז המיוחד לבנימין אין כאן רק ארבע חליפות, ואיך דרשו חז"ל את הרמז מכל חמשת החליפות.

אולם שאלה אחת תתיישב בחברתה. כי הסבה שהביאה את יוסף לתת לכל אחד מאחיו חליפה אחת, היתה מפני שהלא קרעו הם את שמלותם בשעה שנמצא הגביע באמתחת בנימין. אף על פי שאילו היו אחי יוסף תובעים ממנו בבית דין את נזק בגדיהם שקרעו לא היה מתחייב, מכל מקום הרי אמרו: גרמא בניזקין פטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים. כדי לפטור את עצמו מחיובו בדיני שמים, שהרי העלילה שהעליל על בנימין היתה הגורם לקריעת בגדיהם, נתן לכל אחד חליפה בתורת תשלומין על נזקם.

טעם זה כחו יפה לכל אחיו, מלבד בנימין. כי בשלמא האחים קרעו שמלותם מפני שחשבו כי אכן בדעת יוסף להתעולל עליהם עלילות ברשע, ומי יודע אם ישובו עם בנימין לראות פני אביהם. אבל בנימין לא היה לו כלל לקרוע את בגדיו, שהרי כבר התודע אליו יוסף בארץ מצרים כמו שאמרו במדרש, וידע שכל זה אינו אלא לפנים, ועתיד כעת יוסף להתודע לכל אחיו ולשלחם בכבוד גדול אל אביהם.

כאשר נתן יוסף לאחיו לאיש חליפות שמלות, כדי להפטר מחיובו בידי שמים כדין גורם נזק לחברו, לא היה צריך לכלול את בנימין בתוכם, מאחר שלא נגרם על ידו לבגדיו שום נזק. לפיכך היו כל חמשת החליפות שקבל יתרות על אחיו, וכולן נדרשות לענין הרמז שרמז לו יוסף.

עפ"י מהרי"ל דיסקין

נושאי הדף בעלון

אכילת ב' כזיתי מצה ומצה ומרור
בבת אחת.....זבחים לא

חיוב נשים בלימוד תורה והלכות
קרבנות.....זבחים לב

תפילת טמא בבית
הכנסת.....זבחים לג

שיעור כ"ב אמה בהילוך עקב בצד
אגודל.....זבחים לד

קריאת שמע בגילוי
הראש.....זבחים לה

ניגוב מקום הנחת תפילין
ממים.....זבחים לו

קדושת ספר תורה
שנחסר.....זבחים לז

כפתור ופרח.....עמוד 5

אכילת ב' כזית מצה ומצה ומרור בבת אחת

בסוגייתנו הובאה משנה, שהאומר 'הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים', לדעת רבי מאיר הרי זו תמורת עולה, ולדעת רבי יוסי, אם מתחילה נתכוין לומר שניהם, הואיל ואי אפשר להוציא שתי שמות כאחת, דבריו קיימים. והקשו **התוספות** (ד"ה דבריו קיימים) למה לא נאמר בזה הכלל שכל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו (קידושין נ:). והוכיחו מכח קושיא זו [בתירוצם השני], שלא נאמר כלל זה אלא במקום שחלות אחד מהשמות סותרת את חלות השם השני, כגון במקדש שתי אחיות שמציאות הקידושין באחת מהן סותרת את מציאות הקידושין בשניה, משום שאין קידושין תופסין באחות אשה, אבל כאן אין חלות התמורה באחת סותרת את השניה, אלא רק אחר שכבר המיר לאחת אין מקום להמיר לשניה, ונמצא שמה שאינו בזה אחר זה הוא רק כיון שכבר חל הראשון, ואם כן בבת אחת שפיר חלים שניהם. [כן ביאר בדבריהם בקובץ הערות (סי' כה אות א, ה)].

והנה **הט"ז** (או"ח סי' תעה סק"ב) הביא שהקשה מהר"ל מפרגא איך אוכלים בכורך בליל הסדר מצה ומרור יחד זכר למה שהיה הלל כורך פסח מצה ומרור ואוכלם יחד, ואיך היה הלל עושה כן, והרי לדעתו אין יוצאים בהם בזה אחר זה [שלכן כרכם יחד ואכלם], ואם כן יש לנו לומר בזה שכל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו, ולא יצא ידי חובה באכילתם יחד.

וכתב **בהאלף לך שלמה** (שו"ת השמטות סי' לט), שלפי מה שיסדו התוספות מסוגייתנו אין כאן התחלה לקושייתו כלל, שהרי מה שאינו יוצא ידי חובתו לדעת הלל כשאוכלם בזה אחר זה אינו משום שהם סותרים זה את זה, אלא משום שהוא סובר שאינו יוצא ידי חובתו בהם עד שיאכלם יחד, ובזה לא נאמר הכלל שכל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו, ואדרבה, כך היא מצותן לאכלן יחד.

אך כתב שבאמת קושיית **המהר"ל** לא היתה על כורך, אלא כמו שביאר קושייתו **בפרי מגדים** (מש"ז שם) שהוא על מה שכתבו הטור ו**השולחן ערוך** (שם ס"א) שיברך על השלימה המוציא ויבצע, ולא יאכל עד שיברך על הפרוסה על אכילת מצה, ויאכל משנים ביחד כזית מכל אחד, משום שאם יאכל את השלמה תחילה, הרי באותה אכילה יצא כבר ידי מצה, ושוב לא יצא ידי אכילת מצה בפרוסה שהיא לחם עוני. ועל זה הקשה **המהר"ל** (גבורות השם פמ"ג), שכיון שאם אכלן בזה אחר זה לא יצא ידי חובת אכילת מצה בפרוסה, אם כן גם כשיאכלן יחד לא יצא ידי חובתו, שכל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו.

וכתב **בהאלף לך שלמה**, שאף שלפי זה מובנת יותר קושיית **המהר"ל** [כיון שבאופן זה אין שייך לומר שכך היא המצוה לאכול בבת אחת דווקא], מכל מקום עדיין יש לתרץ שמה שאינו יוצא ידי חובתו בפרוסה אם יאכלנה אחר השלמה, אינו משום שאכילת השלמה סותרת את אכילת הפרוסה, אלא משום שאין מצוה באכילת הפרוסה אחר שכבר השלים את אכילת השלמה, אבל אם אוכלן בבת אחת, שפיר יוצא ידי חובתו באכילת הפרוסה, ואין אומרים בזה שכל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו.

חיוב נשים בלימוד תורה והלכות קרבנות

ויסוד הדברים, שהנשים מותרות בלימוד ההלכות הנוגעות להן, הוא על פי מה שכתב **בבית יוסף** (או"ח סי' מז ד"ה וכתב עוד האגור) בשם **האגור** (סי' ב) בשם **מהר"י מולין** (שו"ת מהרי"ל החדשות סי' מה), שנשים מברכות ברכת התורה, ואף על פי שאינן חייבות בתלמוד תורה ולא עוד אלא שהמלמד את בתו תורה כאילו מלמדה תיפלות (סוטה כ:), זהו בתורה שבעל פה, אבל לא תורה שבכתב. ואף על פי שלשון ברכת 'לעסוק בדברי תורה' משמע תורה שבעל פה, מכל מקום אין לשנות מטבע הברכות, ועוד כי הן מברכות על קריאת הקרבנות ותפילה כנגד קרבנות תקנום (ברכות כו:; והן חייבות בתפילה (שם כ:)) ואם כן חייבות גם כן בקריאת העולה והקרבנות. וכל שכן לדברי **סמ"ג** שכתב שהנשים חייבות ללמוד הדינים השייכין להן, ע"כ. ומבואר שנשים חייבות בקריאת הקרבנות ולימודם כיון שהוא חלק מסדר התפילה שהנשים חייבות בו. וכן פסק **במגן אברהם** (סק"ד).

ובגוף דברי **מהרי"ל** מבואר, שכיון שהנשים חייבות בתמיד וקרבנות כמו אנשים, וגם חייבות בתפילות שנתקנו כנגד התמידים, לכן חייבות לומר גם ענייני קרבנות שבפסוקי המקרא, ושמה גם משניות של 'איזהו מקומן' צריכות הן לומר. וכתב השואל ומשיב שלפי דבריו יש לומר כנ"ל, שבזמן בית המקדש היו לומדות הלכות קרבנות ולכן היה מותר להן לשחוט לכתחילה.

אך **בדברי יואל** (שו"ת יו"ד סי' צט אות ב) הקשה עליו, שהרי מה שכתב האגור שיש חיוב בקריאת העולה והקרבנות זהו לאחר שבוטל התמיד ומקיימים בזה 'ונשלמה פרים שפתינו' (הושע יד ג), ולא כמו שכתב בשואל ומשיב שרק קודם החורבן היו לומדים פרשיות אלו. וגם קשה שהרי לא כתוב האגור אלא לקרות פרשיות הקרבנות, ובקריאת פרשיות הקרבנות אין לומדים הלכות שחיטה כלל. וגם מה שכתב שכיון שהיו חייבות בקרבנות היה מותר להן ללמוד הלכות שחיטה מה שאין כן עכשיו, אינו מובן כלל, וכי בשביל שנתבטלו הקרבנות נתבטלו הלכות שחיטה, הלא שחיטת חולין מצויה יותר משחיטת קדשים, והנשים מוזהרות על הזביחה כמו האנשים. אך בשביל זה אינן צריכות ללמוד, כי אפשר שישחטו האנשים עבורן, ואם כן גם בקרבנות כן הוא, ואף בעת שהוצרכו להביא קרבן היה אפשרות שיהיו אנשים שוחטים.

אמנם כתב שלפי דברי השואל ומשיב שכתב שטעמו של בעל הלכות ארץ ישראל הוא בשביל שאסרו ללמוד תורה עם הנשים, יש ליישב קושיית התוספות בסוגייתנו, שהרי זו היא מחלוקת התנאים בן עזאי ורבי אליעזר (סוטה כא:), ולדברי בן עזאי חייב אדם ללמד את בתו תורה, ואם כן לא קשה לפי דעתו למה לא אמרו בגמרא שלשון דיעבד שנקטו במשנה הוא משום הנשים, כיון שרצו להעמיד המשנה גם כבן עזאי, ובן עזאי הרי סובר שמותר לנשים ללמוד תורה, ואם כן לדברי השואל ומשיב מותר להן לשחוט, ולכן אמרו בגמרא שלשון דיעבד שבמשנה הוא משום טמאים, שבזה מיושב לדברי הכל.

אבל כתב בדברי יואל שבאמת אי אפשר להעמיס כלל טעם זה של השואל ומשיב בדברי ההלכות ארץ ישראל, שהרי כתב בפירוש שהטעם שאין הנשים שוחטות הוא כיון שדעתן קלה, וטעם זה שייך אף בבקיות ויודעות היטב הלכות שמיטה, ואי אפשר להעמיס בדבריו שכוונתו משום איסור לימוד התורה. ועיי"ש שהאריך עוד בענין לימוד תורה בנשים.

תפילת טמא בבית הכנסת

בסוגייתנו מבואר שלדעת עולא שסובר שביאה במקצת שמה ביאה וטמא אסור בהכנסת בהונותיו לעזרה, מצורע שנטמא בקרי מותר לו להכניס את בהונותיו לעזרה כדי שיוכל הכהן לתת עליהם מדם הציפור ביום טהרתו כסדר המבואר בתורה בטהרת המצורע, שהואיל והותר לצרעתו הותר לקריו. שבאמת גם משום טומאת מצורע היה אסור לו להכניס בהונותיו, והתירה התורה את הכנסת הבהונות לצורך טהרתו, וכיון שהתירה התורה ביאה במקצת של טומאת מצורע הותרה גם ביאה במקצת של טומאת קרי. ומדין זה למדו הפוסקים להלכות מצויות בזמן הזה, וכמו שיבואר.

כתב הרמ"א (או"ח סי' פח ס"א), שאין לטמא בימי ראייתו להכנס לבית הכנסת או להתפלל או להזכיר השם או ליגע בספר. ויש חולקים וסוברים שהטמא מותר בכל אלו, וכן העיקר להלכה, אבל המנהג במדינות אלו כסברא ראשונה להחמיר. ובימי לבון נהגו היתר. ואפילו במקום שנהגו להחמיר, מותרים ללכת לבית הכנסת בימים נוראים וכיוצא בהם שהרבים מתאספים לילך לבית הכנסת, כי הוא להם עצבון גדול שהכל מתאספים והם יעמדו בחוץ. וכתב במגן אברהם (שם סק"ג) שנראה שכיון שמתרים לילך לבית הכנסת מחמת עצבון זה, מותרים גם כן להתפלל שם, ורמז לדבר מה שאמרו בגמרא שהואיל והותר לצרעתו הותר לקריו.

וכתב החתם סופר בהגהותיו לשו"ע (למג"א שם), שאין נידון המגן אברהם דומה לראיה שהביא, שבסוגייתנו מדובר בכניסה אחת שמכניס המצורע את ידיו לעזרה, אלא שבמעשה זה עובר על שני איסורים, וכיון שמעשה אחד הוא יש לומר שהואיל והותר איסור אחד שבו הותר גם האיסור השני. אבל בנידון המגן אברהם שהותרה כניסה לבית הכנסת, ואנו באים להתיר תפילה בו שהוא מעשה אחר, מניין לנו לומר שמתוך שהותר מעשה אחד הותר גם המעשה השני.

ואף על פי שמצאנו דין הואיל והותרה גם כשאינו באותו מעשה ממש, שכן מבואר בשולחן ערוך (או"ח סי' קסח ס"ה) שאם בעל הבית נזהר מפת עכו"ם, וישראל שאינו נזהר בכך מיסב עמו על השלחן, כיון שהמצוה לבצוע מוטלת על בעל הבית, יבצע מן הפת היפה של עכו"ם, ומבואר בשולחן ערוך שכיון שהותר לבעל הבית לבצוע על פת זו הותרה לו לכל הסעודה. ומבואר שדין הואיל והותרה אינו דווקא במעשה אחד ממש, אלא אף בהמשך המעשה נאמר דין זה, ומעשה שהותר בתחילתו הותר איסור זה גם בהמשכו. ומכל מקום כתב החתם סופר שאין ללמוד מזה היתר אלא להמשכו של אותו מעשה, ולא להתיר תפילה בבית הכנסת שהיא מעשה אחר ממעשה הכניסה לבית הכנסת.

וכיוצא בזה כתב החתם סופר עוד (שו"ת או"ח סי' סה), לענין יין שהתעוררו שאלות בכשרותו, ודינו הוא שהותר בשתיה רק במקום הפסד מרובה, וחידש החתם סופר שאם אי אפשר למצוא יין אחר וצריך ליין לצורך מצוה כגון לענין קידוש, נחשבת שתייתו כמקום הפסד מרובה, ואין לו רשות להחמיר על עצמו שלא לשותות היין כיון שבזה מבטל את המצוה. וכיון שהותר לו לקדש על היין מותר לו לשותותו גם בכל הסעודה, כיון שהשתיה היא מעשה אחד, שבו יש לומר שכיון שהותר בתחילתו מותר איסורו גם בהמשך, כמו לענין פת עכו"ם, וכמו שנתבאר, והוא כן בכלל ההיתר המבואר בסוגייתנו.

שיעור כ"ב אמה בהילוך עקב בצד אגודל

עוד דן באדני פז מה דינו של מי שהלך יותר מכ"ב אמה במרוצה, בשיעור זמן שמהלכים בו פחות מכ"ב אמה, והוכיח שבאופן זה אינו חשוב הפסק והרי זו תכיפה, ולכן פסק לענין נטילת ידיים וכל כיוצא בזה שאם מקום אכילתו רחוק יותר מכ"ב אמה ממקום הנטילה, יעבור דרך זו במרוצה בשיעור הילוך כ"ב אמה לכל היותר, ויקיים דין תיכף לנטילה ברכה. ועל פי זה הקשה על הברייתא שבסוגייתנו שבאשם מצורע לא יכלו לקיים דין תיכף לסמיכה שחיטה, והרי היו הכהנים יכולים לרוץ קצת מיד אחר הסמיכה ולהגיע למזבח בפחות משיעור הילוך כ"ב אמה בהילוך בינוני, והיו יכולים לקיים המצוה כתקנה להיות השחיטה תיכף לסמיכה.

ותירץ שהכהנים המוליכים את האשם מהפתח עד המזבח אינם רשאים לרוץ ומוכרחים הם ללכת עקב בצד אגודל, משום שנאמר (שמות כ כב) 'ולא תעלה במעלות על מזבחי', וכתבו התוספות ישנים (יומא כב. ד"ה בזמן) בשם הירושלמי (ברכות פ"א ה"א) שלמדו מפסוק זה שהכהנים היו הולכים עקב בצד אגודל, ולכן לא היו יכולים לזרז את הילוכם ולשחוט את אשם המצורע תיכף לסמיכה.

ועל פי זה חידש, שכיון ששיעור כ"ב אמה נלמד מהילוך הכהנים, והילוכם היה עקב בצד אגודל, אם כן יש להוכיח מזה דין חדש, ששיעור שהיה כדי הילוך כ"ב אמה אין משערים בהילוך בינוני, אלא בהילוך עקב בצד אגודל שהוא יותר מזה. וכן כתבו הצ"ח (ברכות ט: ד"ה ועוד נלע"ד) והמהרש"ם בדעת תורה (סי' קסו ס"א) ובאור לציין (שו"ת ח"ב פ"א סק"ג).

ובספר בתורתו יהגה (ח"ג הוספות והערות עמ' קכט) הוכיח כן מדברי המגן אברהם (סי' קכח סק"ט), שכיון שכתבו התוספות (סוטה שם) שאסור לשהות כדי הילוך כ"ב אמה בין נטילת ידיים לברכה, לכן צריכים הכהנים ליטול ידיהם לברכת כהנים סמוך לרצה והחזן לא יאריך ברצה. ומבואר בדבריו שמתחילת רצה עד סוף ברכת מודים אין יותר משיעור הילוך כ"ב אמה. והנה נודע ששיער החפץ חיים ומצא שבמינו"ט אחד אומר אדם מאתיים תיבות בדיבור בינוני. ואם נאמר שהילוך כ"ב אמה משערים בהילוך בינוני, ואם שיעור הילוך מיל הוא י"ח מינוט"ן, ואם כן שיעור הילוך כ"ב אמה הוא בערך י"ב שניות [סקונדע"ס], וגם אם שיעור הילוך מיל הוא כ"ד מינוט"ן אם כן שיעור הילוך כ"ב אמה הוא כט"ז שניות, ואין זה מספיק לאמירת ברכות רצה ומודים שיש בהם יותר ממאה תיבות ולפי חשבון החפץ חיים שיעור אמירתם הוא יותר מחצי מינו"ט. [והעיר בזה גם הגרי"ח זונענפעלד בשלמת חיים (שו"ת סי' קלו)].

אך לפי המבואר ששיעור הילוך כ"ב אמה משערים בהילוך עקב בצד אגודל, הנה מבואר במגן אברהם (סי' שצו סק"א) ששיעור עקב בצד אגודל הוא כפול משיעור הילוך אדם בינוני, ואם כן לפי חשבון מיל לכ"ד מינוט"ן הוא כל"ב שניות, ובזמן זה אפשר לומר ברכות רצה ומודים. [ועי"ש שלפי נוסח התפילה המצוי הוא ק"כ תיבות ואם כן צריך ל"ו שניות. אך באמת לנוסח הרמב"ם יש בברכות רצה ומודים ק"ב תיבות בלבד].

קריאת שמע בגילוי הראש

כתב בשולחן ערוך (או"ח סי' ב ס"ו), שלא ילך אדם ד' אמות בגילוי הראש. ונחלקו הפוסקים אם האיסור לילך בגילוי הראש הוא מדינא או ממידת חסידות. שיטת הכלבו (סי' יא ד"ה וצריך לתקן) בשם מהר"ם שאין איסור ללכת בגילוי הראש אלא ממידת חסידות, וכן כתב בתשב"ץ קטן (סי' תקמז), וכן נקט בביאור הגר"א (סי' ח ס"ב ד"ה ונכון). אך בזוהר (רע"מ נשא קכב:) משמע שהאיסור ללכת בגילוי הראש הוא מדינא, וכן הבין בדרכי משה (סי' ח אות ד) בדברי הבית יוסף (ד"ה ומכסה), וכן מסיק המהריט"ץ (שו"ת החדשות סי' ר).

המהרש"ל (שו"ת סי' עב) נשאל במי שראשו כבד וכואב, אם יש לו היתר לשבת ולאכול בגילוי ראש. והשיב שאינו יודע מהו שורש האיסור לברך בלא כסוי ראש, וכתב שלולי שאינו רגיל לחלוק על הקדמונים כשאין גדול שמסייעו היה נוטה להקל ולברך בגילוי הראש ואפילו לקרות קריאת שמע מותר, והוכיח כן מהמבואר במדרש (ויקרא רבה כז ו), אמר רבי ברכיה, מלך בשר ודם משגר פרוטגמא שלו למדינה, מה הם עושים, כל בני המדינה עומדים על רגליהם ופורעים את ראשיהם וקוראים אותה באימה ביראה ברתת ובזיע, אבל הקב"ה יתברך אומר לישראל, קראו קריאת שמע שהיא פרוטגמא שלי, הרי לא הטרחתי עליכם לקרות לא עומדים ולא פרועי ראש וכו'. ומשמע שאין איסור בפריעת ראש, אלא שלא החמיר עליהם. אך מסיק מהרש"ל, ומה אעשה שכבר הורו לאיסור.

ובברכי יוסף (או"ח סי' ב סק"ב) הביא שמהר"ם גאלאנטי במכתבו דחה ראייתו של מהרש"ל, שהרי בדברי המדרש שם הובאו כמה עניינים דומים לזה, ואחד מהם הוא בהמשך דברי המדרש, אמר ר' יהודה בר ר' סימון, אמר הקב"ה עשרה מיני בהמות מסרתי לך, שלשה ברשותך ושבעה אינן ברשותך, שלשה ברשותך, שור, שה כשבים ושה עזים, ושבעה אינן ברשותך, איל וצבי ויחמור ואקו ודישון ותאו וזמר, לא הטרחתי עליכם ולא אמרתי אליכם להתייגע בהרים להביא לפני קרבן מאלו שאינן ברשותך, אלא ממה שברשותך, מן הגדל על אבוסיק, הדא הוא דכתיב (ויקרא כב כז) 'שור או כשב או עז', עד כאן דברי המדרש. ולשון המדרש בזה הוא כלשונו לענין קריאת שמע, שכשם שלענין קריאת שמע אמר שלא הטריח הקב"ה לקרותה פרוע ראש, כך גם לענין זה אמר המדרש שלא הטריח הקב"ה להקריב קרבן מן החיות. והנה לענין הקרבת קרבן מן החיות נחלקו בסוגייתנו ר' יוחנן וריש לקיש, לר' יוחנן אם הקריב חיה על המזבח עובר בעשה, ולריש לקיש אינו עובר בלא כלום, שלא אמרה התורה להקריב מן הבהמות הטהורות אלא למצוה בעלמא. ודברי ריש לקיש נדחו בסוגייתנו, וההלכה היא כר' יוחנן שעובר בעשה. ואם כן אין נכון להעמיד דברי המדרש כדעת ריש לקיש שנדחתה בגמרא, אלא ודאי גם המדרש סובר כר' יוחנן שעובר בעשה, ואף על פי כן אמר המדרש לשון זה שלא הטרחתי עליכם'. ומכאן שלשון זה נאמר גם בדברים שיש בהם איסור. ואם כן יש לומר שלעולם יש איסור לקרוא קריאת שמע בגילוי הראש, כמו שיש איסור להקריב קרבנות מן החיות, אף על פי שהמדרש הזכיר בו לשון 'לא הטרחתי עליכם'.

ניגוב מקום הנחת תפילין ממים

כתב בשולחן ערוך (או"ח סי' כז ס"ד), שבהנחת תפילין צריך להזהר שלא יהיה דבר חוצץ בין התפילין לבשרו. ודנו הפוסקים אם מים הם בכלל הדברים החוצצים בין תפילין לבשר, ואם צריך להזהר שלא יהיו שערות ראשו לחות בעת הנחת תפילין, וכמצוי על ידי הטבילה קודם התפילה, או שמא אין קפידא בדבר. ושורש נידון זה תלוי בסוגייתנו וכמו שיבואר.

במשנה למלך (עבודת יום הכפורים פ"ב ה"ב) כתב בביאור דברי הרמב"ם בענין טבילת הכהן גדול ביום הכיפורים, שכתב 'וטובל ועולה ומסתפג', שמשמע שחייב הוא להסתפג ולא רק משום שכן דרך העולם להסתפג אחר הטבילה, וביאר המשנה למלך שכיון שמבואר ברמב"ם (כלי המקדש פ"י ה"ז) שהכהן צריך להזהר שלא תכנס הרוח בשעת העבודה בין בשרו לבגדו עד שיתרחק הבגד מעליו, ופשוט שמים אינם עדיפים מרוח, וכשם שצריך להזהר שלא תהיה רוח בין הבגדים לבשרו כמו כן צריך להזהר שלא יהיו שם מים, ולכן צריך להסתפג אחרי הטבילה.

וכתב בברכי יוסף (או"ח שם סק"א), כתבו האחרונים בשם הרב של"ה לרחוץ מקום הנחת תפילין. וכתב שפשוט שעל פי דברי המשנה למלך נמצא שהרוחצים מקום הנחת תפילין צריכים לנגב המקום היטב, שמלבד מה שיש בזה משום כבוד התפילין, לדבריו אפשר שהמים גם חוצצים ומפסיקים, ואנו צריכים שהתפילין יהיו על בשרו ממש כמו בגדי כהונה וכמו שכתב בהלכות קטנות להרא"ש (תפילין סי' יח).

אך הביא הברכי יוסף שיש מקשים על המשנה למלך מסוגייתנו, שבגמרא הקשו למה לא היה הדם שברצפת העזרה חוצץ בין רגלי הכהנים לרצפה, ותירצו בגמרא שכיון שהדם לח אינו חוצץ, ואין כתב המשנה למלך שמים חוצצים, והרי גם הם לחים ואין חציצה בדבר לח.

ותירץ בברכי יוסף, שמה שהסתפק רבא (לעיל יט:) אם צריך שלא יהיה אויר בין בשרו של הכהן לבגדי כהונה, אינו משום חציצה, אלא משום שאפשר שבגדי כהונה צריכים שיהיו על בשרו ממש, משום שנאמר (ויקרא ג ו) 'על בשרו'. ולכן אף מים ואויר שאינם חציצה בכל מקום, חוצצים הם בבגדי כהונה, כיון שסוף סוף אין הבגדים על בשרו ממש, שהם מבדילים בין בשרו לבגד. ופשוט רבא שאפילו אויר חוצץ, וכל שכן מים ודם. ועל פי זה מבוארים דברי המשנה למלך, שמים חוצצים בבגדי כהונה, ולכן היה חייב על הכהן להסתפג.

וכתב בחבלים בנעימים (שו"ת ח"ב סי' א אות יט), שלפי סברא זו נמצא שיש להקל בתפילין בחציצת דבר לח בשערות הראש כגון אחר הטבילה, אפילו לדעת המשנה למלך, כיון שאין דבריו אמורים אלא בבגדי כהונה ולא בשאר דברים. ועיי"ש (וסי' ב) שפלפל הרבה בנידון זה.

וכן כתב בתהלה לדוד (או"ח סי' כז סק"ג) שדברי הברכי יוסף נכונים, שבבגדי כהונה אף מים ודם ורוח חוצצים, מה שאין כן בשאר מקומות. אבל אין לדמות תפילין לבגדי כהונה, ואין אפשר לומר בתפילין של ראש שאסור שיהיה אויר בינם לבין הראש, והרי תחתית הקציצה ישרה והראש עגול ובהכרח יש הפסק אויר. ואף הרא"ש לא אמר אלא שעיקר דין חציצה נוהג בתפילין כמו בבגדי כהונה, אבל לא בא לדמותם לגמרי ולומר שגם בהם נתחדש הדין שצריך שיהיו מונחים על בשרו ממש.

קדושת ספר תורה שנחסר

כתב הריב"ש (שו"ת סי' רפה), שמותר למכור ספר תורה שנמצאה בו טעות או שחסר בו אות אחת או שיתירה בו אות אחת, שכיון שהוא פסול אין בו קדושת ספר תורה, אף על פי שיכולים לתקנו, והרי הוא כחומשים. ומותר למכור חומשים לצורך, ואפילו חומשים של ציבור מותר למכור על ידי שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר ויתנו שלא לעלות בדמיון, ואף ספר תורה פסול דינו כן. וכן פסקו בשולחן ערוך (או"ח סי' קנג ס"ג) והרמ"א (יו"ד סי' רפב סי"ח) שמותר למכור ספר תורה שיש בו טעויות.

ובנודע ביהודה (שו"ת קמא יו"ד סי' עא) נשאל על ידי המושל אם על פי דתי התורה מותר להשבע לשקר אם הספר תורה שאוחז בידו בעת השבועה הוא פסול. ואחר שהאריך לבאר שאיסור חמור הוא להשבע לשקר גם כשאין מחזיק בידו דבר, והחזקת הספר תורה היא רק כדי לאיים עליו, ואם כן פשוט שגם כשהספר פסול יש איסור חמור בשבועת שקר, והוסיף וכתב שאף כשיש כמה פסולים בספר תורה עם כל זה עדיין קדושתו הראשונה עליו. שהרי אנחנו רשאים לתקן את הפסול ההוא וחוזרים אחר התיקון וקוראים בו בציבור ומברכים עליו ברכת התורה, ואם היה כל הספר נפסל בחסרון התיבה או כמה תיבות שהיו חסרים בעת שהיה פסול, אם כן כשמתקנים אותו וכותבים בו אותן התיבות והאותיות שהיו חסרים, עדיין לא יחזור להתקדש, שבשלמא מה שתיקן חזר להתקדש כיון שכתבו לשם ספר תורה, אבל שאר הספר שכבר נפסל כולו ונסתלקה קדושתו איך יחזור ויתקדש. ואין לומר שבכתבת אותן התיבות המעוטות חוזר ונתקדש כל הספר, כיון שבשעת הכתיבה צריך הכל להיות נכתב בקדושה, ואם נכתב קצת מהספר שלא בקדושה כל הספר פסול, וכל שם ושם שבספר צריך להתקדש בפני עצמו בשעת כתיבתו, ואם כן כשאירע איזה פסול בספר והיתה מסתלקת כל הקדושה שבכל הספר לא היתה שוב שום תקנה לספר ההוא. ועל כרחק שאף בשעה שפסול לא נפסלו אלא אותה תיבה או האות החסרים, אבל שאר כל הספר קדושת ספר תורה עליו לגמרי כבראשונה.

וכן הקשה על הריב"ש בחתם סופר (שו"ת יו"ד סי' רעט), והוסיף והקשה שאם ספר תורה חסר אין בו קדושת ספר תורה אלא קדושת חומשים וכדברי הריב"ש, אם כן לא נתקדש שום ספר תורה עד שיכתוב הסופר את האות למ"ד האחרונה של 'לעיני כל ישראל', ואיך יתקדש אז כל הספר למפרע. ועל כרחק אין שום חילוק בין חסר ויתר בתחילתו או נמחק ובלה אחר כך, ולעולם קדושת ספר תורה היא גם בספר תורה חסר.

ובבית שערים (שו"ת יו"ד סי' שסח) תירץ קושיותיהם, והוכיח מסוגייתנו שקדושה חלה על תנאי שיתקון הדבר בסוף, אם בידו לתקן הדבר [ואף לדעת מי שסובר אין ברירה ואי אפשר לעשות חלות התלויה בדבר שאינו ידוע], ועל כן גם אם בשעה שנחסר הספר תורה לא היתה בו קדושה, חלה היא בו לבסוף כשיתקון. שבסוגייתנו מבואר [לדעת רב אשי] שאם קיבל כהן כשר את הדם ונתנו לפסול, אין הדם נפסל משום דחוי, אף לדעת מי שסובר שכל דבר שנדחה שעה אחת מדינו הרי זה דחוי לעולם, אף על פי שעברה הסיבה שמחמתה נדחה, והטעם הוא משום שכאן בידו הוא להחזירו לכשר, וכל שבידו אינו דחוי. ואף ספר תורה כך, שאף על פי שאם לא יתקנו לעולם ישאר בפסולו, מכל מקום כיון שבידו לתקנו אינו נדחה, וכשיחזור ויתקנו יחזור ויתקדש מאז ולהבא.

כבתו

מקבלה ואילך מצות כהונה לימד על השחיטה שכשרה בכל אדם

אא"ז מרן אדמו"ר זצ"ל מגור אמר, הנה איתא בזוהר הקדוש (ח"ג קכד). ושחט את בן הבקר ושחט אחרא ולא כהנא, דכהנא אסור לי בדינא וכו' עי"ש שכהן אסור לשחוט, שכהן הוא חסד, וזה היה טעמו של שמואל שהורה הלכה בפני עלי רבו (ברכות לא): אמר להן למה לכו לאהדורי בתר כהן למישחט שחיטה בזר כשירה וכו' עי"ש, שלפי שיטת הזוהר הקדוש היה זה לאפרושי מאיסורא, ולאפרושי מאיסורא מותר להורות אפילו בפניו.

(ליקוטי יהודה, פרשת ויקרא)

הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל

כתיב (שמות כה ט) 'ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו' פירש רש"י לדורות כן, והקשה רמב"ן הא שלמה המלך ע"ה שינה את המזבח ולא עשאהו כתבניתו, ולדידי צריך לעיין בהיפוך למאי איצטריך וכן תעשו לדורות, וכי ס"ד לשנות דבר מתבנית אשר דקדק הקב"ה והראהו למשה רבינו ע"ה, וביותר צריך לעיין בנין שילה ובית עולמים מי נתן רשות לזה והקב"ה הראה למשה רבינו ע"ה משכן קרשים ויריעות, ואע"ג דעל פי נביא נבנה כדכתיב 'הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל', ובבית שני היה חגי זכריה ומלאכי ובנין העתיד הראה ליחזקאל, מכל מקום מי נתן לנו רשות להאמין לנביאים האלו לחדש דבר מעתה. אבל האיר ה' עיני, דהאי וכן תעשו לדורות אע"ג דדרשינן מניה חומרא פ"ב דשבועות דבעי לדורות מלך ונביא וכהן גדול ואורים ותומים, אמנם נלע"ד דעיקר קרא לקולא אתיה שנוכל לשנות הבנין והכלים בכל פעם ופעם, על פי מראה שיראה ה' יתברך לנביאי הדור, אע"ג דבשאר מצות התורה אין שומעים לנביא לשנות כל שהוא, מכל מקום מצוה זו דבנין בית המקדש וכליו מעיקרא הכי ניתנה בתנאי שישתנה על פי מראה, והיינו דקאמר 'ככל אשר אני מראה אותך וכן תעשו לדורות', על פי מראה שאראה לנביאי הדורות, ומכאן הותר לשנות מה שבכתב עליו השכיל ובתוכם שינוי המזבח ששינה שלמה המלך ע"ה, אבל מה שלא הראה שינוי ונעשה לדורות, כלי שרת צריכים לעשותם על פי תבנית מראה הראשונה שהראה למשה רבינו ע"ה בהר וצדקו דברי רש"י ומיושב קושיית רמב"ן.

(חתם סופר, תרומה)

שבח הוא לבני אהרן שילכו עד ארכובותיהם בדם

מכאן יש להוכיח דאתרוג שנולדו בו נימורים ע"י משמוש היד ורוב נענועים כשרה, כיון שע"י מצותו בא זהו הודו והדרו.

(חתם סופר, סוכה)

לקראת תחילת לימוד סדר קדשים במסגרת הדף היומי

ומקבלים
במתנה

מבצע
אדיר!

מצטרפים למשפחת מנויי

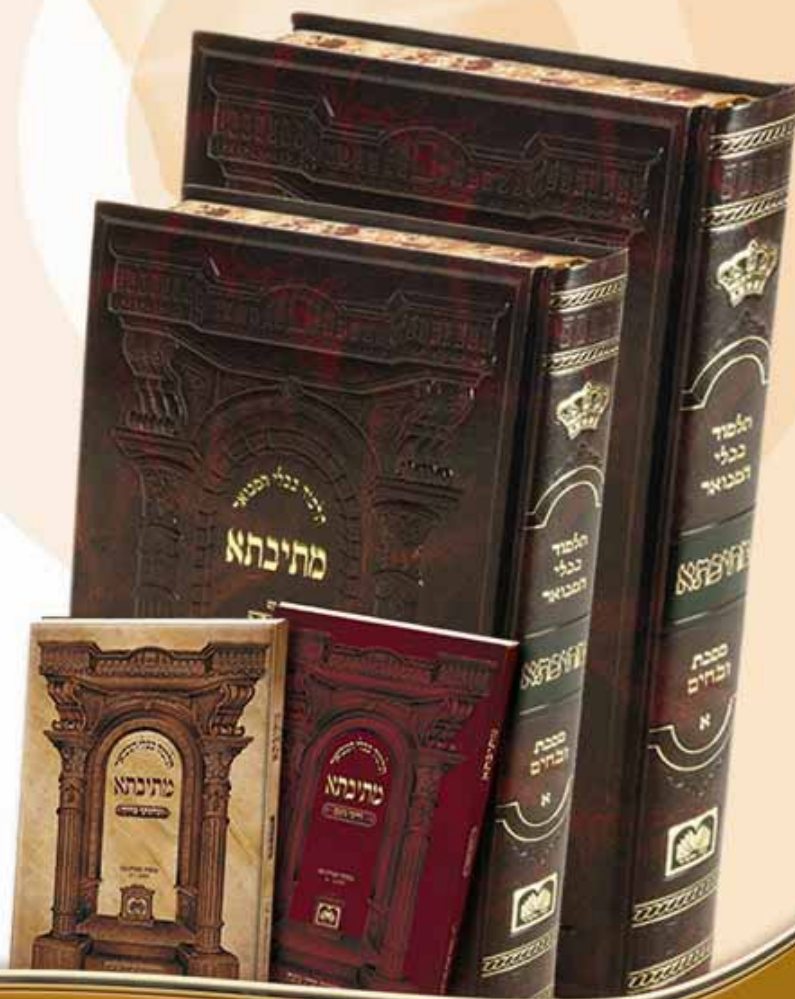
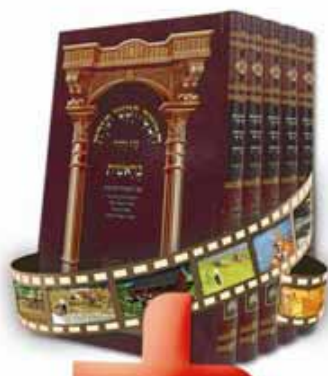
'מת'בתא'

גם

שובר זיכוי למימוש
במוקד עוז והדר

וגם

סט חומשים מפוארים
(גודל בינוני) עוז והדר
עם תמונות תלת מימד

שובר מתנה על סך **200 ₪**
לרכישת מיטב ספרי 'עוז והדר'
הפרוייקט במוקד ההזמנות של 'עוז והדר' בלתי-מגבילים
1800-22-55-66

המבצע לרוכשים מנוי על כרכי מת'בתא בלבד, רוכש מנוי על חוברות מת'בתא יקבל במתנה סט חומשים גודל בינוני עם תמונות התלת מימד.

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

להגדיל תורה ולהאדירה